

Hyödyllinen johdatus hallinnan analytiikkaan

KAISTO, JANI & MIIKKA PYYKKÖNEN (2010; toim.). *Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä*. 279 s. Gaudeamus, Helsinki.

Kansainvälisessä ihmismaantieteellisessä tutkimuksessa on jo parikymmentä vuotta sovellettu niin kutsuttua hallinnan analytiikan perspektiiviä. Suomalaisessa ihmismaantieteessä näkökulma on ollut vähemmän esillä. Sosiologi Jani Kaisto ja kulttuuripolitiikan tutkija Miikka Pyykkönen toimittama teos valaisee aihetta kymmenen artikkelin ja hyödyllisen johdannon avulla. Johdannossa Kaisto ja Pyykkönen kertaavat, miten ranskalaisen Michel Foucault'n ajattelun perinnön varaan rakentunut tutkimussuunta on kehittynyt. Etenkin sosiologit Nikolas Rose ja Peter Miller sekä australialainen Mitchell Dean saavat ansaitsemansa huomion hallinnan analytiikan tärkeinä kehittäjinä. On oleellisin osin heidän ansiotaan, että hallinnan analytiikasta on anglo-amerikkalaisessa sosiaalitutkimuksessa tullut laajasti käytetty käsitteellinen työkalu.

Hallinnan analytiikassa tarkastellaan sitä, miten yksilöiden tai kokonaisten väestöjen käyttäytymistä ja toimintaa hallitaan ja ohjailaan modernissa maailmassa. Käsitys on, että Euroopassa kuninkaan pakkovallan päättyminen 1800-luvulla johti valtion vallan rajoittamiseen, tai pikemminkin yhteiskunnallisen vallankäytön epäsuorien tekniikoiden monipuolistumiseen. Syntyi moderni yhteiskunta, jossa yksilöitä ja väestöä hallitaan epäsuorien tekniikoiden avulla pyrittäessä toteuttamaan suuria päämääriä. Hallinta hyvinvoinnin tuottamiseen liittyvissä valtioprojekteissa on tästä klassinen esimerkki. Esimerkiksi kansanterveyteen liittyvissä valtioprojekteissa on 1900-luvulta lähtien ollut muitakin päämääriä kuin aikaisempaa terveemmän väestön aikaansaaminen: väestön terveys ja talouskasvu ovat modernissa valtiossa kiinnostavalla tavalla kietoutuneet toisiinsa.

Hallintavallan tutkijat tarkastelevat sitä, miten valta toimii esimerkiksi valtiotasolla. He näkevät vallan tuottavana toimintana, joka pyrkii saamaan ihmiset toimimaan omatoimisesti oikein suurten yhteiskunnallisten tavoitteiden näkökulmasta. Vallan tavoitteena on luoda ihmisiä, jotka haluavat pysyä henkisesti ja fyysisesti terveinä sekä hankkia talouskasvun ja yhteiskuntaelämän ylläpitoon tarvittavia hyödyllisiä kykyjä. Hallintavallan keskiössä on siten ajatus ulkoisen vallankäytön ja yksilön itseensä kohdistaman vallankäytön yhdistymisestä. Hallintavallan näkökulmasta optimaalisissa olosuhteissa ihmisten tavat ymmärtää itsensä lyövät kättä hallinnan kulloistenkin tavoitteiden kanssa. Kuten sosiologi Ilpo Helén toteaa, moderni vallankäyttö on biovaltaa, joka kohdistuu ihmisyksilöihin ja ihmisyhteisöihin. Biovalta viittaa nimenomaan pyrkimykseen muovata, hyödyntää ja ohjata ihmisten henkisiä ja ruumiillisia kykyjä sekä ominaisuuksia.

Voimakkaasti yksinkertaistaen voi sanoa, että hallinnan analytiikassa tutkitaan, miten hallinta on yhteydessä erilaisiin järkeilyn muotoihin ja noita muotoja tukeviin tiedollisiin rakenteisiin. Anu Kantola esimerkiksi osoittaa artikkelissaan, miten 1990-luvulla Suomessa käynnistynyt keskustelu kansallisesta kilpailukykyvyydestä ilmentää uusliberaalin järkeilyn tavan rantautumista Suomeen. Hän myös kuvaa sitä, miten yhdysvaltalaisen Michael Porterin kaltaisten taloustieteilijöiden teorialtalojen ja alueiden kilpailukykyvyydestä ovat Suomessakin päättyneet valtiostrategioiden ytimeen.

Kantolan teksti muistuttaa samalla siitä, että hallinnan ilmiöt eivät rajaudu valtioiden ääriivien mukaan. Nykyään voidaan puhua globaalista hallintavallasta, joka perustuu tietynlaisiin maailmanlaajuisesti levinneisiin hallintavallan rationaalisuuksiin ja niitä ilmentäviin ”menestysteorioihin”. Nämä rationaalisuudet tulevat ilmi poliittisissa käytännöissä, esimerkiksi mittavissa valtioval-

lan suorittamissa poliittisissa reformeissa. Globaalia hallintavaltaa voisi tutkia esimerkiksi syventymällä maailmalla kymmenen viime vuoden aikana tehtyihin yliopistouudistuksiin.

Hallinnan analytiikassa tutkitaan myös sitä, miten hallintaa toteutetaan eri tekniikoiden, kuten vaikkapa yliopistojen arviointien tai fyysisen tilansääntelyn avulla. Lisäksi hallinnan analytiikat ovat kiinnostuneita hallintavallan tavoista tuottaa ihmisistä subjekteja ja toimijoita. Jani Selin esittelee kirjoituksessaan, miten tietynlaista kansalaisen mallia tuotetaan yhteisöllisissä huumehoidoissa. Nykyinen kansalaisuuden hallinta saa teoksessa muutoinkin ansaitsemansa huomion. Olisin kuitenkin kaivannut nykyisen suomalaisen kansalaispolitiikan analyysiä siitä, miten ajatus kansainvälisen, urbaanin, luovan ja tietyillä kapasiteeteilla varustetun ”kilpailukykyisen kansalaisen” luomisesta ilmenee erilaisissa poliittisissa käytännöissä, kuten vaikkapa Aalto-yliopiston perustamisessa taikka haikailuissa aidon metropolialueen luomisesta Suomeen. Mutta se olisikin ollut ihmismaantieteilijän tehtävä.

On harmillista, että ihmismaantieteen tutkijat eivät ole teoksessa edustettuina. Osaamista ja teoreettista taustaa olisi kyllä löytynyt. Esimerkiksi antropologi Paul Rabinow (1995) alkoi soveltaa hallinnan analytiikkaa tilallisessa tutkimuksessa jo 1980-luvun lopulla fantastisessa

teoksessaan Ranskan yhteiskuntahistoriallisesta kehityksestä. Suomessa kyseistä tilallista traditiota edustaa suurimmin Terttu Nupposen väitöskirja (2000), joka käsittelee Suomen ensimmäistä seutukaavaa. Olen itsekin hyödyntänyt hallinnan analytiikkaa pyrkiessäni uudistamaan suomalaisen aluepolitiikan tutkimuksen käsitteellistä perustaa (Moisio 2012). Odotan, että hallinnan analytiikka löytää jatkossa tiensä aikaisempaa useamman ihmismaantieteen tutkimuksen käsitteelliseksi jäsennykkeksi. Arvioimani hyödyllinen ja hyvin toimitettu teos tulee siksi jatkossa tutuksi monille ihmismaantieteen tutkijoille ja opiskelijoille.

KIRJALLISUUS

- Moisio, Sami (2012, *painossa*). Valtio, alue, politiikka: Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään. Vastapaino, Tampere.
- Nupponen, T. (2000). *Arkkitehdit, sota ja yhdyskuntasuhteiden hallinta*. 304 s. SKS, Helsinki.
- Rabinov, P. (1995). *French modern*. 2. p. 464 s. Chicago University Press, Chicago.

SAMI MOISIO
Maantieteen laitos,
Oulun yliopisto